

Att hantera skrift och numerisk information i arbetslivet -

kartläggning och framställning av en handlingsplan, informationsmaterial och filmer, utifrån behoven hos personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi eller matematiksvårigheter/dyskalkyli.

Sammanfattning

Dyslexiförbundet FMLS är en funktionshinderorganisation som företräder personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och matematiksvårigheter/dyskalkyli. I centrum för verksamheten står personerna, i deras egen vardag. Det innebär att förbundet företräder alla som har svårigheter med att läsa, skriva och räkna.

Förbundet bildades 1979 av personer som hade läs- och skrivsvårigheter och då gick på folkhögskolor för att bemästra sina svårigheter. Arbetslivet var i förändring. Praktiska yrken började ställa allt större krav på läs- och skrivfärdighet. Inte minst var det datorernas intåg som synliggjorde de anställdas svårigheter med språket.

På 1990-talet började förbundet arbeta med förhållandet på arbetsmarknaden. Ett arvsfondsprojekt (nr 391) möjliggjorde för förbundet att åren 1993-1996 knyta dessa kontakter, samla kunskap och erfarenheter. Flera fackförbund samarbetade med förbundet. Flera företag ordnade egna utbildningar och satsade på arbetsplatsanpassningar.

På 90-talet var läsning fortfarande vanligare än skrivning. Men idag förväntas de flesta också framträda som individer genom att skriva, men inte utifrån egna tankar och erfarenheter. Skrivandet i arbetslivet sker istället oftast efter strikta former. Anna-Malin Karlsson, som är professor i svenska med inriktning mot sociolingvistik och har studerat frågan. Hon konstaterar att: "När det talas om språkproblem på arbetsplatserna är det nog ofta snarare fråga om konflikter mellan skriftens krav och yrkesidentiteten, än om problem med grammatik och liknande."

Parallellt med det har teknikutvecklingen skapat nya möjligheter och utmaningar, men kunskapen om möjligheterna når ofta inte de som skulle vara hjälpta av dem. Inte heller är den stora förändringen i läs-, skriv- och räknekraven i arbetslivet tydliga för de anställda, för fackligt förtroendevalda, arbetsgivare eller arbetsförmedlare.

Dyslexiförbundet FMLS har inte haft kraft eller ekonomi att följa denna utveckling, trots att en överväldigande majoritet av förbundets medlemmar själva befinner sig i närkamp med problemen.

Nu vill vi åter ta tag i frågan genom att

- inventera hur läsning, skrivning och sifferhantering faktiskt sker på olika arbetsplatser och därmed kartlägga vilka krav och möjligheter det innebär för olika yrken
- samla ett antal medlemmar från hela landet, som utifrån egna erfarenheter får möjlighet att sätta sig in i frågan
- låta producera korta filmer som beskriver hur text och sifferhantering sker i enskilda yrken och hur man kan hantera det om man har specifika nedsättningar
- sammanställa den kunskap vi får fram och de slutsatser vi gör till en handlingsplan kring läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och sifferhantering i arbetslivet
- systematiskt knyta (återknyta) kontakter med fackförbund, arbetsgivare, institutioner, myndigheter och forskare kring arbetslivsfrågorna i förhållande till läs-, skriv- och räknekraven
- producera informationsmaterial om hur text och sifferhantering idag sker i arbetslivet
- sprida filmerna och övrigt material både i tryckt form och på webben, för att öka kunskapen om arbetslivet, sett ur vår målgrupps perspektiv
- utbilda medlemmarna som engageras i frågan, till informatörer och lokala ambassadörer när det gäller arbetslivsfrågorna
- samla forskare, brukare och företrädare för myndigheter till konferenser där frågan belyses ur olika vinklar
- påverka politiker och andra makthavare på lokal och central nivå
- sprida positiva exempel på hur man kan förbättra möjligheterna för vår målgrupp, så att de kan komma ut i arbetslivet och behålla sina jobb när förhållandena förändras

Bakgrund: *Varför är det viktigt att genomföra projektet? Vad görs och vad har tidigare gjorts för målgruppen inom området av er eller andra aktörer?*

Under det arvsfondsprojekt Dyslexiförbundet FMLS drev åren 1993-1996 kom flera fackförbund att samarbetade med förbundet. Flera företag ordnade egna utbildningar. Så startade Volvo Lastvagnar i Köping år 1995 ett projektet.

Verkstadsledningen, verkstadschef och produktionsledare, för totalt 350 anställda informerades om vad dyslexi är, vad dyslexi inte är och vilket reaktionsmönster som kännetecknar personer med dyslexi. Därefter informerades samtliga medarbetare i mindre grupper. Informationen var obligatorisk så att den som hade läs- och skrivsvårigheter inte skulle känna sig utpekad. Sen blev samtliga anställda uppsökta och intervjuade på sin arbetsplats av en komvuxlärare. Var femte tillfrågad uppgav att de upplevde problem i varierande grad. För dem genomfördes, på betald arbetstid, individuell träning - en lärare och en elev. Projektet avslutades 1998. Då hade 1000 personer fått information om dyslexi och 120 hade deltagit i träning. Bedömningen var att de 120 medarbetarnas prestation hade ökat med 5%. Kostnaderna för hela satsningen inklusive deltagarnas arbetstid och lärarlöner beräknades till 2.340.000:- 5% ökad produktivitet innebar en intäkt på 1.620.000:- Satsningen hade alltså betalat sig efter 1,4 år

Ulf Stålberg, som var personalchef summerade: "De personer som deltagit i utbildningen har haft sina problem sedan de började skolan. De har förklarats dumma och obegåvade många gånger, så många gånger att de själva till slut tror på det. En stor del av sitt vuxna liv, både på arbete och fritid har de ägnat sig åt att inte avslöja sina problem. När de nu har gjort det och ser att med litet anpassad träning de kan förbättra sina kunskaper i läsning och skrivning högst avsevärt då släpper hämningarna och de börjar ta en mer aktiv del i arbetet. Därför vågar jag påstå att effektiviteten hos de här 120 personerna har ökat med snarare 10% än med 5 och att den här investeringen varit mycket lönsam ... Företaget har fått medarbetare som lättare än tidigare klarar arbetet och som tar en större och aktivare del i det. ... Vi har genom den här utbildningen ökat företagets konkurrenskraft. Detta var också vårt mål!"

Arbetsförmedlingen inrättade i samråd med företrädare för arvsfondsprojektet ett speciellt centrum – AMI Stadshagen - för att lotsa ut personer med dyslexi och andra neuropsykiatriska nedsättningar i arbetslivet. Arbetsplatsanpassningar testades och förskrevs. År 1996 konstaterade AMI Stadshagen att 66% av deltagarna fått ett arbete, eller påbörjat en vidareutbildning. Det var resultatet av ett processinriktat förmedlingsarbete. Målet hade varit att med stöd av arbetsmarknadspolitiska åtgärder underlätta för de som ville komma in på arbetsmarknaden, samt att underlätta för dem som skulle återgå till arbete.

Från år 2000 och framåt har frågan om läsning, skrivning och sifferhantering i arbetslivet kommit i skymundan bakom skolfrågorna. Arbetsförmedlingen fick nya direktiv och lade, trots de stora framgångarna, ner den samlade verksamheten kring dyslexi och andra kognitiva nedsättningar. Idag arbetar man med frågan ute på respektive område. Samtidigt har utvecklingen i arbetslivet fortsatt mot allt större krav på förmågan att hantera skrift och numerisk information.

Många som har läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och/eller matematiksvårigheter/dyskalkyli står fortfarande utanför arbetslivet på grund av ofullständig skolgång. Bland äldre dyslektiker är det vanligt att man senare i livet kompletterat med komvuxstudier eller folkhögskola.

Jobben är idag en viktig fråga på den politiska agendan och vissa grupper står längre från ett jobb än andra. Dit hör personer med funktionsnedsättning - inte minst de som Dyslexiförbundet FMLS företräder. De som av någon anledning har svårt att hantera språket/skriften och siffrorna. Samtidigt har vissa branscher svårt att få tag på rätt kompetens till de jobb som finns. Uppgiften som idag påtalas i samhällsdebatten är att matcha arbetslösa med arbetsgivare som inte hittar personal med rätt kompetens.

Vi menar att detta i allra högsta grad även gäller för dem som har läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och/eller matematiksvårigheter/dyskalkyli. Men för att lyckas göra det behöver både de som söker arbete och de som letar personal, kunskap om hur läsning, skrivning och sifferhantering verkligen påverkar en arbetssituation och hur de anställda kan lyckas hantera det.

I ännu ett Arvsfondsfinansierat projekt, där Dyslexiförbundet medverkade, ställdes frågan: "Vad är det som gör att vissa människor med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi klarar skola, utbildning och arbete och dessutom klarar det bra?" Logopederna Ulla Föhrer och Eva Magnusson djupintervjuade 40 personer och drog slutsatser om deras strategier. De intervjuade fanns inom vitt skilda yrken, bland annat: arbetsförmedlare, barnskötare, borgarråd, butiksbiträde, busschaufför, byggnadsarbetare, datatekniker, ekonomiassistent, fotograf, författare, försäljare, industriarbetare, ombudsman, professor, servitris, sjukvårdsbiträde, städare, tidningsbud och verksamhetsutvecklare. Projektet ledde till två böcker på tillsammans

800 sidor och kom ut 2010: <http://dyslexi.org/skrivknuten-info-rad-och-stod/dyslexi-forbannelse-eller-mojlighet> I brist på resurser har förbundet inte kunnat omsätta denna guldgruva till praktisk funktionshinderpolitik.

Anna-Lena Eriksson Gustavsson är lektor i pedagogik och har forskat på hur industriarbetare hanterar läs- och skrivkrav i arbetet och Anna-Malin Karlsson har gett ett etnografiskt perspektiv på skrift/siffer-användning i vanliga yrken. Vad som framgår av de här studierna är att nationella och internationella läsarundersökningar fokuserat på traditionell läsning och i väldigt liten utsträckning på skrivande. Det har till exempel handlat om att förstå innehållet i en dagstidning. På så sätt kom fokus i slutet av 1990-talet att hamna på att 25% av Sveriges befolkning inte klarade av de elementära kraven.

För att belysa det här projektets inriktning citerar vi ur Anna-Malin Karlssons bok "En arbetsdag i skriftsamhället". "När lastbilschauffören Erik börjar sin arbetsdag går han först och hämtar en bunt texter på lagerkontoret. En av den, lassinformationen, måste han läsa noggrant för att kunna packa lastbilen på rätt sätt. Varje leverans under dagen dokumenteras och intygas sedan av både Erik och kunden genom att speciella texter ögnas igenom kompletteras och signeras. När körningen är klar lämnar Erik in dessa texter till lagerkontoret som ett bevis på att han gjort det han ska under dagen. Han fyller dessutom i en blankett med uppgifter om antal stopp, längd på raster, starttid och ankomsttider ... Eriks yrke betraktas inte som ett läs- och skrivyrke. Han är chaufför och kör lastbil ... Passagerarsätet fungerar som både skrivbord och hurts."

Det här skrevs 2006. Sen dess har utvecklingen rusat vidare och det troliga är att Erik idag bearbetar allt direkt i en dator. Vad vi menar med text- och sifferfärdighet i det här projektet är alltså inte att koncentrerat läsa en längre text. Läsandet, skrivandet och sifferhanteringen i arbetslivet är nämligen sällan renodlat textuella aktiviteter. Man läser lite, pratar lite, skriver några ord, gör några matematiska beräkningar, kontrollerar något, går iväg en stund, kastar ett öga på en annan text eller tabell, frågar någon om något, går sedan kanske tillbaks och kompletterar det man skrev tidigare. Eller kanske vanligare: Något som någon annan påbörjat.

Sedan Anna Malin Karlsson skrev boken har man börjat prata alltmer om New Public Management och Lean Production, som stora och kraftfulla omvälvningar i arbetslivet som förklaringar till varför skrivandet och läsandet ökar. Förklaringar som också kan väcka tankar om hur dessa förändringar faktiskt påverkar arbetet och människors villkor. En tanke är att både läsandet och skrivandet i arbetslivet kontrollerar de anställda – när man traditionellt tänkt att läsande och skrivande ger frihet och självständighet. Anlägger man ett sådant perspektiv kanske en framtida väg inte bara handlar om att underlätta för personer med läs- skriv- och siffersvårigheter, utan faktiskt påverka och förändra hela kulturen och därmed göra arbetsmarknaden tillgänglig för fler.

Antingen kan den som har specifika svårigheter med läsning, skrivning och sifferhantering slås ut när det sker förändringar, eller så kan de få möjlighet att utifrån sina förutsättningar lära sig hantera den nya situationen.

Man kan alltså konstatera att ansvaret för de problem som följer med det ökande läsandet och skrivandet (och kommunicerandet över huvud taget) ofta läggs på en grupp som redan pekats ut som problematisk: de som har svenska som andraspråk eller dyslexi och att åtgärderna riktas mot dem. En sak som framkom i ett projekt Anna-Malin Karlsson deltagit i var att andraspråkstalarna ofta var väldigt kompetenta på att tänka kring olika formuleringar etc., medan förstaspråkstalare var mycket mer omedvetna. Detta att andraspråkstalarna arbetade mer med språket gjorde dock att detta tog mycket längre tid för dem, vilket gjorde att de fick svårt att hinna med annat. Dessa iakttagelser visar att det kan vara lämpligt att koppla läs- skriv- och räknekraven till arbetsmiljön och arbetsförhållandena. Vi vill utifrån detta resonemang bredda problembilden och inte bara överta en syn som säger att en redan svag grupp (i detta fall de som har läs- skriv- och räkningsvårigheter) ska utbildas för att de ska bli bättre. Här kan Dyslexiförbundet FMLS medlemmar och de intervjuade i Föhrer/Magnussons studier, bidra med kunskapen om vilka strategier och verktyg de skulle använda i olika konkreta arbetssituationer.

Här finns ännu en viktig aspekt som har med övergången från skola till arbetsliv att göra. De som haft det trögt med läsning, skrivning och sifferhantering i skolan, väljer

ofta yrkesinriktning, inte efter vad de vill göra, utan vad de tror att de klarar av. Ett förhållningssätt som inte så sällan understöds av lärare, yrkesvägledare och syokonsulenter. Men ett sådant val upplevs längre fram i livet ofta som en besvikelse, vilket många av Dyslexiförbundets medlemmar kan vittna om. Det framgår också av Föhrer/Magnussons djupintervjuer med 40 dyslektiker. Men av dessa källor framgår också att man kan bli i stort sett vad man vill, även om det kräver mycket arbete.

Vi tror att många skulle kunna gå en rakare väg till framgång, om de tidigt fick veta vad ett visst yrke kräver och inte kräver i fråga om läsning, skrivning och sifferhantering, samt hur man kan bemästra eventuella svårigheter med rätt förhållningssätt, rätt redskap och rätt förståelse från omgivningen. Genom att informera eleverna om hur vardagsläsandet, skrivandet och sifferhanteringen ser ut i olika yrken och hur man kan hantera utmaningarna, får de lättare att göra rätt val i livet. Men även arbetsgivare och fackligt förtroendevalda behöver kunskap om de egentliga läsandet, skrivandet och sifferhanterandet i respektive yrke för att kunna anpassa situationen så att alla kan arbeta.

Målgrupp: *Vilka är projektet till för?*

Målgrupperna kan delas in i två grupper:

- de som själva har läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och/eller matematiksvårigheter/dyskalkyli och behöver bättre kunskap om arbetslivets krav och sina möjligheter att klara sig i respektive yrke
- alla som på ett eller annat sätt har inflytande över hur arbetsmarknaden, eller den enskilde arbetsplatsen, fungerar och därför behöver kompletterande kunskaper om hur det ser ut, ur ett dyslektiskt perspektiv

Uppdelningen ska inte tolkas som personer i behov av stöd och personer/system som hjälper dem. Det ska ses som ett ömsesidigt behov. Den målgrupp Dyslexiförbundets FMLS företräder behövs på arbetsmarknaden. Därför är det en uppgift för båda grupperna att finna vägar att förverkliga en arbetsmarknad som gör det möjligt för alla att arbeta.

Projektet ska stödja dem som själva har läs- och skrivsvårigheter/dyslexi genom att låta personer ur målgruppen träffas och med utgångspunkt från de egna erfarenheterna diskutera möjliga strategier och vad som skulle gynna personer i olika arbetssituationer.

Ange hur många ni beräknar nå. Ange både antalet aktiva deltagare (totalt och per projektår)

- Aktiva deltagare som själva tillhör projektets första målgrupp räknar vi med ca 20 st. medlemmar som träffas återkommande för att fortbilda sig och samtala om en konkret arbetssituation. Därutöver kommer projektledaren resa runt och medverka på föreningarnas möten. Första året räknar vi med att ett par hundra personer kommer att delta i något utförligare pass.
- Aktiva utanför förbundet. I takt med att samarbetet med fack, företag och institutioner etableras räknar vi med att fler personer som står i respektive yrke dras in för att delta i samtalen. Första året tror vi att ca 10 personer kan nå den vägen och därmed få möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter.
- Hur det kommer att se sig andra och tredje året beror mycket på i vilken utsträckning projektledningen kan etablera kontakter med fack, företag och myndigheter. Eventuellt kan formen från punkt ett här ovan då behöva ändras till någon form av endagsutbildningar för betydligt många fler.

Ange hur många som totalt omfattats av projektet (inklusive eventuell distribution av film, bok eller liknande).

Genom samarbetet med fack, företag och myndigheter räknar vi med att nå ut både genom medverkan vid olika konferenser och genom Informationsmaterial som produceras av Dyslexiförbundet FMLS och/eller i samverkan med dem som nämnts. Det kommer också att spridas via Dyslexiförbundets hemsida dyslexi.org, som dagligen besöks av ca 500 personer. Filmerna ses i genomsnitt av ca 500 besökare/år och förbundets tidning går ut i 18.000 ex. Vi räknar också med att nå ut genom dem vi samarbetar med. Antalet som någon gång kommer att få ta del av information om projektet under första året bör vara minst 50.000 personer. Hur många det rör sig om under andra och tredje året är svårt att beräkna eftersom det beror på hur samarbetena utvecklas.

Eftersom distinktionen mellan å ena sidan läsning av text i traditionell bemärkelse och å andra sidan hur läsning skrivning och sifferhantering går till i arbetslivet, är

relativt okänd, även bland dem som är berörda (anställda, företagare, fackliga organisationer, arbetsförmedlare, språkkonsulter, med fler) kommer projektet förmodligen att få ett nyhetsvärde och därmed uppmärksammas av betydligt många fler, som kommer att sprida resultatet ytterligare.

Mål: *Vad vill ni uppnå med projektet? Ange mätbara mål.*

Det övergripande syftet är att ge arbetssökande och anställda större beredskap för vilka läs-, skriv- och räknekrav olika yrken innebär, samt visa hur man kan tackla utmaningarna.

Vi vill undersöka och öka förståelsen för

- vilka läs- skriv- och räknekrav olika yrken ställer rent konkret
- hur personer med specifika nedsättningar kan tackla de olika kraven
- vilka mentala strategier personer med nedsättningar har använt för att lyckas med det
- vilka eventuella hjälpmedel de har använt för att lyckas
- vilken betydelse arbetskamraternas och chefernas inställning och kunskap har

Metod: *Hur ska ni nå dit? - vilka aktiviteter planerar ni och vilka ska delta?*

Baserat på erfarenheterna från arvsfondsprojektet nr 391 skapar/återskapar Dyslexiförbundet FMLS ett nätverk bestående av

- forskare och företag med kompetens kring läsande i arbetslivet samt verksamma i olika branscher, som tillsammans med projektledningen kan beskriva ett visst yrkes läs- skriv- och räknekrav konkret
- medlemmar i Dyslexiförbundet som utifrån sina egna erfarenheter vill konfronteras med konkreta situationer i arbetslivet och diskutera kreativa lösningar
- fackförbund som på lämpligt sätt kan förmedla kontakt mellan fackliga medlemmar med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi/dyskalkyli och projektet
- företagare som vill utveckla sina företag, så att de blir tillgängligare för anställda med läs- skriv- och räkningsvårigheter
- Företrädare för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan
- Praktiska yrkesutbildningar, där många ungdomar har svårt att hantera läs- skriv- och räkningsituationer på traditionellt sätt

- Myndigheter som har goda kanaler till praktiska gymnasieutbildningar och andra verksamheter som påverkar ungdomars övergång mellan skola och arbetsliv

Med hjälp av detta nätverk kan bilden av dagens arbetsliv skildras ur olika perspektiv. En bild som väver samman de etnologiska aspekterna på hur kraven ser ut i arbetslivet, med brukarnas erfarenheter, inte minst så som de framträder i Föhrer/Magnussons djupintervjuer.

1. För att få en bättre förståelse för hur text och siffror används i konkreta arbetssituationer avser vi att, tillsammans med företaget Funka Nu AB, ta fram en modell för, hur man kan analysera och beskriva kraven på hantering av texter och siffror i specifika yrken/arbetssituationer. Vi kommer att göra detaljanalyser av arbetssituationer med hjälp av Situated Action Models. En fördel med denna modell är att den ställer det planerade mot det faktiska. Det finns ju troligen en plan för hur arbetaren ska utföra arbetsuppgiften, men i verkligheten är planen mer en utgångspunkt. Det som verkligen händer är ofta mer rörigt och komplext. 2-3 personer/år, i olika yrken, kommer att studeras och deras praktiska arbete dokumenteras med hjälp av filmer, ljudupptagningar, bilder och anteckningar. Detta kommer att ge oss ett rikt material att analysera. Varje person kommer att besökas 1-2 gånger. Det som faktiskt sker kommer att jämföras med det som planerades skulle ske. Detta ger en bild av hur texter och siffror faktiskt används i arbetssituationer. Vårt syfte är att ge projektet denna beskrivning, men också att skapa en modell för hur man kan analysera de faktiska krav på hantering av text och siffror som finns i specifika yrken/arbetssituationer innebär.
2. Resultatet visualiseras i kortare filmer (ca 10-15 min), som var och en beskriver ett yrke – vilka läs- skriv- och räknekrav som ställs i yrket, hur en person med svårigheter kan tackla det, och slutligen kanske också vad företrädare för arbetsgivaren och ev. arbetskamrater har för kommentarer. Filmerna produceras av företaget MediaCuben, som har lång erfarenhet av att göra filmer om och för personer med funktionshinder. Vi hoppas också kunna samproducera med fackförbund, företagargorganisationer, Arbetsförmedling och andra lämpliga parter. Till exempel Skolverket som har de bästa möjligheterna att nå ut till de yrkesförberedande utbildningarna.
3. Resultatet ligger som underlag för utvecklandet av en handlingsplan kring arbetslivsfrågorna, som Dyslexiförbundet FMLS tar fram och sedan arbetar efter, i nära samarbete med alla som involverats i nätverket. Handlingsplanen ger förbundet en intressepolitisk inriktning för de närmaste decennierna som

bygger på ordentliga undersökningar och redan när den ser dagens ljus är djupt förankrad i organisationen och i de olika samarbetsparternas verksamhet.

4. Resultatet ger också substans åt det informationsmaterial som produceras kring arbetslivsfrågorna. Ett material som alla inblandade kan använda även efter projektets slut.

År ett

- Projektledningen söker kontakt med företrädare för olika parter i samhället. Här finns redan många ingångar och arbetssätt genom tidigare och pågående projekt, andra verksamheter förbundet arbetar med och medlemmars olika kontakter. Nätverkets gemensamma nämnare är kopplingen: Å ena sidan arbetes krav på skriftlig och numerisk informationsbehandling och å andra sidan målgruppens förutsättningar och möjligheter att lyckas med detta.
- Projektledningen reser runt i landet och informerar, både inom och utom Dyslexiförbundet FMLS. Samtidigt knyter de kontakter och nätverkar kring projektets syften.
- Projektledningen samverkar med Bibliotekstjänst om möjligheten att trycka en ny upplaga av de böcker Föhrer/Magnussons producerade i det tidigare Arvsfondsprojektet. De är glädjande nog slut på förlaget men behövs för den här satsningen. Projektet upphandlar en upplaga av böckerna för att användas i arbetet.
- Projektledningen samverkar med forskare och språkkonsulter som arbetar med frågeställningen om läsande, skrivande och sifferhantering i arbetslivet. Detta främst för att stödja företaget Funka Nu i hur man analyserar en arbetsplats faktiska text/sifferbehandling. Första årets studier kommer att ligga till grund för andra årets filmer.
- En redaktionsgrupp för arbetet med handlingsplanen bildas och påbörjar arbetet. En redaktör utses för det arbetet.
- Projektledningen arrangerar, i samverkan med redaktionsgruppen, fyra endagsträffar med de 20 medlemmarna som fortbildas och diskuterar.
- Projektledningen håller i kontakterna med Funka och MediaCuben och kommer i samråd med dem överens om upplägg för beskrivning och produktion av en serie filmer. Under första året produceras fyra filmer. Preliminärt bör man kunna inrikta första årets filmer mot några av de yrkesområden Anna-Malin Karlsson redan beskrivit – lastbilen, omsorgen, butiken och bygget. Det kan matchas med motsvarande djupintervjuer i Föhrer/Magnussons material.

- Projektledningen upphandlar journalistisk kompetens att skriva material, samt filmning av möten/workshops.
- Materialet läggs kontinuerligt ut på Dyslexiförbundets webbplats och skrivs om i förbundets tidning Läs & Skriv. Projektledningen arbetar samtidigt för att samarbetsparterna ska informera om projektet via sina kanaler. Speciell omsorg kommer att läggas på att nå ut med de fyra filmerna via fackliga organisationer, företagarorganisationer, arbetsförmedling, försäkringskassa och Skolverket. Projektets samarbetsparter bör också ha möjlighet att föreslå yrkesgrupper för kommande filmer. Projektet ställer sig också positiva till framtida samproduktion av kommande filmer.
- I slutet av året arrangerar projektet en konferens, dit alla samarbetsparter bjuds in, samt andra som är intresserade att ta del av det perspektiv projektet förmedlar. Syftet med konferensen är att stärka kontaktnätet och skapa nya kontakter. Lämpligt är att där också visa de producerade filmerna. Seminariet webbsänds.

År två

- Projektledningen fortsätter bygga ut nätverket, men framför allt arbeta med att upprätta fastare samarbeten med olika parter. Överenskommelser och idéer om hur projektresultatet kan implementeras i respektive samarbetsparts vardag.
- Under året beräknas handlingsplanen bli skriven och antagen, vilket gör att projektet får en tydligare inriktning.
- Gruppen med 20 medlemmar engageras i fördjupade samtal om vad som bör göras. Här vidtar också ett arbete inom Dyslexiförbundet FMLS hela organisation om hur man framöver ska förverkliga intentionerna med handlingsplanen
- Samtidigt fortsätter produktionen av filmer och informationsmaterial, baserat på det behov vi känt av våra samarbetspartners. Här diskuteras också på vilket sätt våra samarbetsparter kan vara behjälpliga med spridning av det material projektet producerar.
- Antalet filmer under andra året är delvis beroende på intresset från fack och företag, samt vilket stöd vi kan få för att analysera intensiteten i skrift och sifferhantering i respektive yrke. Vi räknar med åtminstone ytterligare tre - fyra filmer.
- Arrangera endagskonferenser dit personer med dyslexi/dyskalkyli som har förankring i arbetslivet bjuds in. De vi hoppas få kontakt med via de samarbetsparter vi fått bland fack och företag

- Under året ökar satsningen på information via olika medier, samt utformande av en strategi för hur man bäst når ut

År tre

- Projektledningen fortsätter bygga ut nätverket. Nu intensifieras samtalen om hur de efter projektet ska kunna ta tillvara och arbeta vidare utifrån resultaten
- Konferenser ordnas runt om i landet där vi och våra samarbetsparter finner det lämpligast. Konferenser som syftar till att nå djupare bland berörda målgrupper och därmed få fler att ta ansvar för frågan
- Gruppen med 20 medlemmar utbildas vidare, nu framför allt i hur de ska kunna utveckla sina lokala kontakter och i det sammanhanget bli framgångsrika ambassadörer
- Ytterligare filmer produceras och sprids via de upprättade kanalerna. Här är det också lämpligt att utifrån de olika filmerna göra en längre film om läsning, skrivning och sifferhantering i arbetslivet generellt. Här ska projektledningen också arbeta för ett samarbete med Utbildningsradion, så att filmen kan ingå i deras utbud och därmed bli använd brett

Nyskapande? *Beskriv vad som är nyskapande och utvecklande med projektet.*

Nyskapande är att tackla läs- skriv- och räknesvårigheter konkret utifrån vilka krav yrkeslivet faktiskt ställer på dessa förmågor. Kunskap, information och handlingsplaner kring det finns inte idag. Att det är nyskapande får man också belägg för i forskningen där de tillfrågade med dessa svårigheter ofta säger att de inte läser, skriver och räknar i sina yrken, eftersom de oftast inte läser längre texter. Men de läser, skriver och hanterar sifferinformation mer än någonsin tidigare. Uppstår då problem i arbetet så relateras de inte till orsaken, som just kan vara svårigheter att hantera läs- skriv- och räknesituationer. Att kunna tydliggöra att de läser, skriver och hanterar sifferinformation, och hur de gör det, är ett första steg för att kunna sätta in åtgärder mot det som upplevs som svårt.

Planeringen? *Redovisa hur målgruppen eller företrädare för målgruppen deltagit i projektplaneringen och vilken roll de har under projektets gång.*

Dyslexiförbundet FMLS företräder personer med läs-, skriv- och räknesvårigheter. De flesta medlemmarna har själva dessa nedsättningar. Tankarna på det här projektet

har väckts från dem som själva arbetar, eller är arbetslösa. Många av dem är också anslutna till respektive fackförbund. Dyslexiförbundet FMLS driver också Skrivknuten dit personer hör av sig för att få råd och stöd. Många som hör av sig berättar just om sin konkreta situation för att få stöd och råd i arbetslivet.

Dokumenteras och spridas? *Hur kommer erfarenheterna av projektet att dokumenteras och spridas?*

Först och främst kommer erfarenheter och slutsatser att sammanfattas i en handlingsplan, som Dyslexiförbundet FMLS tar fram. Resultatet kommer också att dokumenteras genom att de träffar/workshops som genomförs filmas och läggs upp på dyslexiförbundets webbplats, enligt modell från det tidigare projektet Begripsam. Det dokumenteras också genom de resultat Funka Nu tar fram i studierna och de filmer som produceras av MediaCuben, samt genom informationsmaterial och skrifter som tas fram.

Efter projekttiden? *Hur ska verksamheten drivas vidare efter projekttidens slut?*

Efter projektets slut har Dyslexiförbundet FMLS en handlingsplan kring dessa frågor, baserad på den djupa kunskap som kommit fram under projektet. Projektet har då också tagit fram filmer och annat informationsmaterial, som Dyslexiförbundet FMLS och andra – inte minst medverkande i nätverket – kan använda i sin ordinarie verksamhet. Filmerna kan spridas på yrkesutbildningar, lärarutbildningar, fackliga utbildningar och i studieförbund.

Vi hoppas också att resultatet av projektet ska stärka relationerna ytterligare mellan Dyslexiförbundet FMLS, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan och att det arbete som tidigare drivits inom de fackliga organisationerna ska få en nytändning genom projektets aktuella infallsvinkel på frågan och därmed fortgå inom förbunden

Budget

Se bilaga! Budget för år 2 och 3 beräknas ligga på ungefär samma nivå som år ett. Men kan justeras, främst mellan kontona beroende på hur samarbetena utvecklas och vilka behov våra

partners påvisar. Kostnaderna för den omnämnda längre filmen år tre är också svår att beräkna idag.

Dyslexiförbundet FMLS